

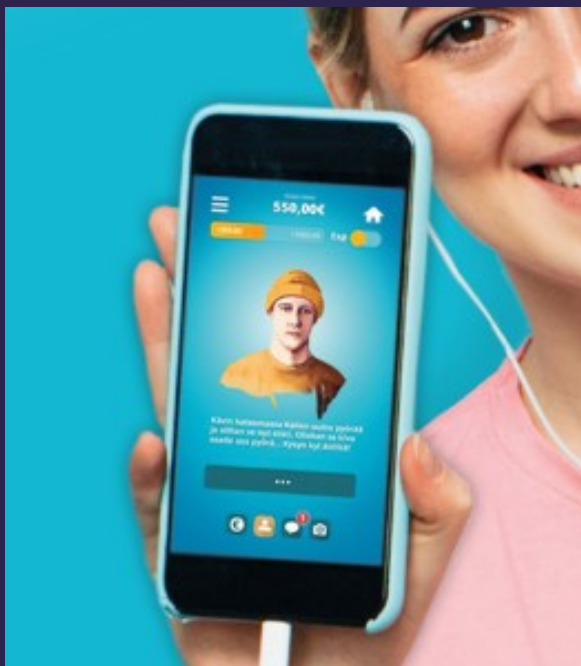
Cashhjälte – huslig ekonomi

Elevernas anvisningar

Lektion 1 – dia 1–10

Lektion 2 – dia 11–18

1. Spela spelet Cashhjärte

Spela de tre första kapitlen i Cashhjärte:

- Intro
- Jobb hos mommo
- Mer än bara jobb

Du hittar spelet här:
<https://www.cashhjalte.fi/>

2. Åsiktslinje: Hur använder jag pengar? Vad tycker du om dessa påståenden?

Skala: Helt av annan åsikt – Helt av samma åsikt

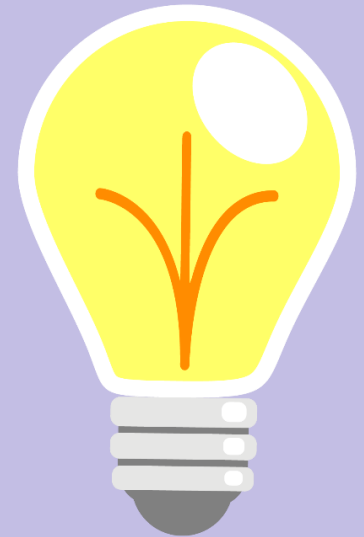
1. Jag planerar hur jag använder mina egna pengar.
2. Jag vet exakt hur mycket jag spenderar i veckan.
3. Jag har sparat pengar till något större inköp.
4. Jag följer mina inkomster och utgifter med jämna mellanrum via nätbanken eller en app.
5. Jag betalar mina inköp oftast med ett betalkort.
6. Jag har någon gång betalat en riktig räkning.
7. Jag har gjort inköp av den orsaken att jag har tänkt att jag bli lycklig av inköpet.

2. Åsiktslinje: Hur använder jag pengar? Vad tycker du om dessa påståenden?

Skala: Helt av annan åsikt – Helt av samma åsikt

- 8. Jag gör ofta impulsköp och spenderar pengar på snacks, spel eller kläder fast jag inte hade planerat det.
- 9. Jag funderar på förhållandet mellan pris och kvalitet när jag handlar.
- 10. Jag funderar ofta på miljöpåverkan av mina inköp, såsom återanvändbarhet eller koldioxidavtryck.
- 11. Jag vet vem jag kan be hjälp av ifall jag får pengaproblem.
- 12. Jag har pratat om pengar med mina kompisar.
- 13. Jag har pratat om pengar med min vårdnadshavare eller någon annan vuxen i min närkrets.

3. Min veckokonsumtion

Spelet Cashhjärte behandlar konsumtion och olika sätt att tjäna pengar. Det första steget i din ekonomiplanering är att uppskatta dina utgifter och inkomster. I denna uppgift får du uppskatta dina utgifter.

Uppskatta, hur mycket pengar använder du per vecka. Lista dina utgifter från en veckas tid på ett papper eller på din telefon. Du behöver inte berätta om din uppskattning för någon annan om du inte vill.

Lista dina utgifter till exempel så här:

	Må	Ti	Ons	To	Fre	Lö	Sö
	2 € energidryck	2,70 € bussbiljett	20 € hårklippning	5,80 € Streamingtjänstens månadsavgift		15 € t-shirt	10 € till besparingar
	3 € godispåse						
Totalt per dag:	5 €	2,70 €	20 €	5,80 €		15 €	10 €
Totalt per vecka							58,50 €

Hemuppgift: följa upp veckans inköp

Din hemuppgift är att hålla koll på dina utgifter under en veckas tid. Om en vecka kan du jämföra ifall din verkliga konsumtion var i balans med de utgifter du uppskattade. Skriv ner dina utgifter på ett papper eller på telefonen. Du kan använda modellen nedan om du vill.

	Må	Ti	Ons	To	Fre	Lö	Sö
Inköp och summa:							
Totalt:							

4. Hållbara konsumtionsvanor 1/3

När du ska konsumera, hjälper det ifall du vet hurdan konsument du är. Är du till exempel sparsam, miljömedveten eller en konsument som blir lätt ivrig? I denna uppgift får du se över dina konsumtionsvanor.

Svara på frågorna nedan.

1. Uppskatta mängden jeans som finns i din garderob?
2. Uppskatta mängden t-shirts som finns i din garderob?
3. Använder du alla kläder som du äger?
4. Med vilka grunder skaffar du dig nya kläder?
5. Vad betyder inköp av kläder för dig?
6. Brukar du återanvända kläderna, t.ex. genom att ge dem till yngre syskon eller föra till loppis?
7. Tar du hand om dina kläder eller reparerar du kläder som gått sönder?

4. Hållbara konsumtionsvanor 2/3

Faktablad om snabbmode och klädindustrins miljöpåverkan

Snabbmode avser klädindustrin som kännetecknas av snabbt skiftande kollektioner, ständiga nyheter och låga priser. Snabbmode orsakar många miljöproblem, och därför bör man undvika att köpa snabbmode.

Klädindustrin orsakar stora koldioxidutsläpp. Tillverkningen och transporten av nya kläder ger upphov till mer koldioxidutsläpp än internationell flygtrafik och sjöfart tillsammans. Klädindustrin förbrukar också näst mest av världens vattenresurser. Visste du att det krävs 10 000 liter vatten för att tillverka ett par jeans? Detta motsvarar en persons dryckesbehov för cirka tio år. Att tillverka en bomulls-T-shirt kräver cirka 2 500 liter vatten.

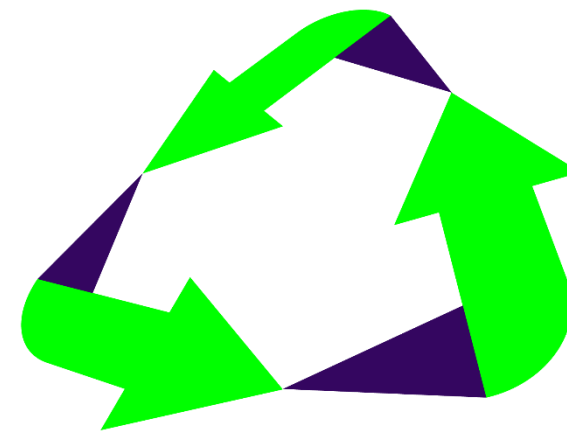
Oroväckande är att cirka 85 % av kläder och textilier hamnar på soptippar eller bränns. För miljöns skull vore det bättre om kläder och textilier som en gång tillverkats användes och återanvändes så länge som möjligt. Det skulle också vara bra för miljön om människor minskade sina köp av nya kläder och snabbmode, och endast köpte nya kläder vid behov.

4. Hållbara konsumtionsvanor 3/3

Fundera på följande frågor tillsammans i en grupp och skriv ner era svar. Sök svar på nätet vid behov.

1. Visste ni att klädindustrin orsakar skador på miljön? Var något i informationen ny information för er?
2. I infotexten kom det fram att det skulle vara bra att minska sin klädkonsumtion. Hur skulle man kunna minska på sin klädkonsumtion? Skriv ner minst två olika sätt.
3. Vad kan man göra med ett plagg som man inte längre använder? Skriv ner minst två olika sätt.

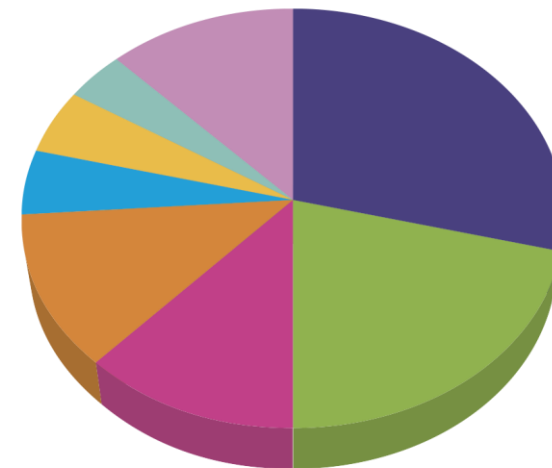
Tilläggsfråga: Hur känner man igen ett hållbart och kvalitativt plagg?

Hemuppgift: månadsutgifterna i ditt hushåll

Ta reda på vilka månadsutgifter ni har hemma hos dig. Intervjua någon närstående och skriv ner svaren på frågorna nedan.

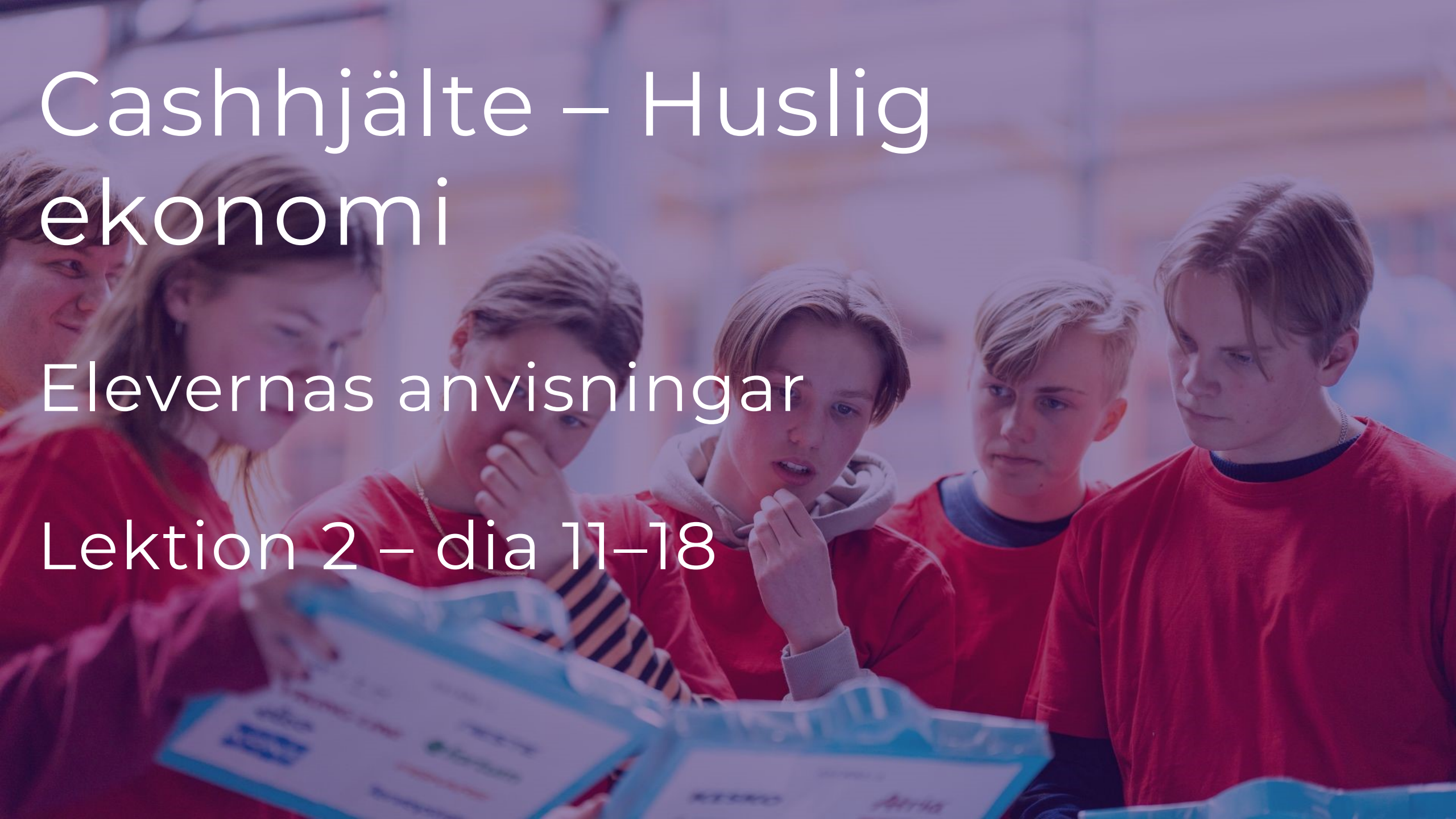
1. Vilka obligatoriska utgifter har ditt hushåll varje månad?
Skriv en lista på minst tre obligatoriska utgifter.
2. Vilken obligatorisk utgift är störst i ditt hem?
3. Har ni gjort val i ert hem som handlar om vad ni vill använda pengar till och vad ni tänker spara på. Hurdana val?
4. Be din närstående ett ekonomitips. Vad tycker hen är viktigt gällande att ta hand om sin ekonomi?

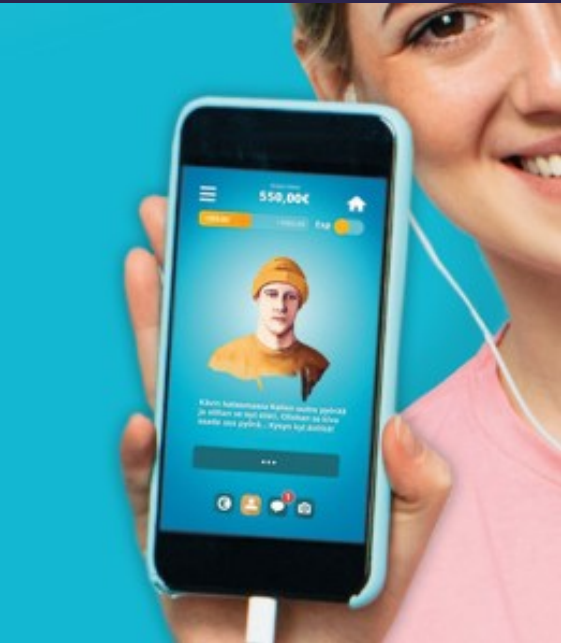
Cashhjälte – Huslig ekonomi

Elevernas anvisningar

Lektion 2 – dia 11–18

1. Spela Cashhjälte

Spela dessa kapitel i Cashhjälte:

- Första jobbet
- Kalles lån
- (Semesterresan)

Du kommer till spelet här:
<https://www.cashhjalte.fi/>

2. Gå igenom hemuppgiften

Vanligaste impulsköpen bland unga

Produkt	€/st	Mängd	€/i veckan	€/år
Läsk	2,00	4 st / vk	8,00	416,00
Energidryck	1,00	3 st / vk	3,00	156,00
Snabbmat	6,00	1 gång / vk	6,00	312,00
Snacks/annat	3,00	1 gång / vk	3,00	156,00
Totalt			20 €	1 040 €

3. Överraskande utgifter och hur man kan förbereda sig inför dem

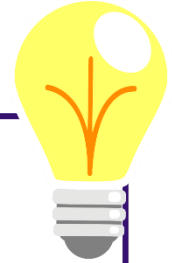
Livet går inte alltid enligt planerna och ibland möts vi av oväntade situationer som kräver pengar. I kapitlet Kalles lån i Cashhjärte blir vi påmind, att det skulle löna sig att ha t.ex. Tre månaders lön inbesparat inför oväntade utgifter. I denna uppgift får ni i grupp fundera på oväntade utgifter som kan uppkomma i vardagen samt hur man kan förbereda sig inför dem.

Jobba i grupp och svara på frågorna nedan.

1. Hurdana oväntade situationer kan uppkomma i vardagen då ni är i behov av pengar? Kom på åtminstone fyra olika exempel. Fundera på oväntade situationer t.ex. hemma, efter skoldagen eller när ni spenderar tid med kompisar.
2. Hur kan man förbereda sig inför dessa oväntade utgifter?

4. Att betala räkningar och att få en betalningsanmärkning 1/4

Faktablad om att betala räkningar och betalningsanmärkningar

I spelet Cashhjälte är Kalle, en av spelarens vänner, nära att hamna i ekonomiska svårigheter. Ett viktigt sätt att förebygga ekonomiska problem är att betala räkningar i tid och undvika onödiga skulder och snabbblån.

Vad händer om man inte betalar en räkning i tid? Om en räkning inte betalas innan förfallodatumet, börjar dröjsmålsränta och påminnelseavgifter läggas till på det ursprungliga beloppet. Summan på räkningen växer alltså större. Om räkningen förblir obetald kommer den så småningom att gå till indrivning och personen får en betalningsanmärkning i sina kreditupplysningar.

En betalningsanmärkning kan göra det svårt att hantera många praktiska saker. Till exempel kan det bli svårare att få ett telefonabonnemang, hyra en bostad eller teckna en försäkring efter att man fått en betalningsanmärkning.

4. Att betala räkningar och att få en betalningsanmärkning 2/4

Uppskatta hur mycket en 30 euros telefonräkning blir till sist, om man inte betalar räkningen i tid och räkningen går till indrivning och därefter utsökning. Svaret från du från videoklippet nedan.

Länk till klippet: <https://nuortenny.fi/wp-content/uploads/2024/09/SVE-Kopio-Puhelinlasku-perinnassa.mp4>

4. Att betala räkningar och att få en betalningsanmärkning 3/4

Video: Emmis berättelse (startar från 00:30. Svenska undertexter)

4. Att betala räkningar och att få en betalningsanmärkning 4/4

Jobba i grupper och svara på följande frågor tillsammans:

1. Vilka saker ledde till att Emmi hade problem med sin pengaanvändning?
2. Vilka andra orsaker kan det finnas till att en ung person får problem med sina pengar?
3. Gör en lista på fyra tips på vad en ung person i som går igenom samma saker som Emmi kan göra och varifrån man kan söka hjälp om man får ekonomiska problem. Ta hjälp av nätet när ni söker på svar på frågan.

